

'De bankenlobby is enorm sterk. Het moet zo nu en dan pijn doen'

Zaterdag 18 maart 2023

Door: Marijn Jongsma

De Amerikaanse autoriteiten krijgen veel lof toegezwaaid voor het vangnet dat ze tijdig voor banken hebben gespannen. Maar op termijn kan zo'n redding juist schadelijk uitpakken, waarschuwen economen Casper de Vries en Ivo Arnold. 'Alle banken denken nu: we worden toch wel gered.'

Het FD spreekt beide hoogleraren op de campus van de Erasmus Universiteit, waaraan ze als hoogleraar zijn verbonden. De positieve reacties op de steun (het garanderen van deposito's boven de \$250.000 en extra kredietlijnen bij de Federal Reserve) zijn niet consequent, stellen ze.

Arnold: 'Er wordt steeds benadrukt dat het heel bijzondere gevallen zijn, dat het stelsel robuust is. Maar waarom is er dan tegelijkertijd noodzaak voor de uitbreiding van het vangnet, zoals de Amerikaanse autoriteiten dat hebben gedaan? Als het stelsel robuust is, dan moet een ongelukje zoals Silicon Valley Bank (SVB) kunnen gebeuren.'

De redenering is: het risico van een bankrun is zo groot, dat je beter iets te veel dan te weinig kunt doen.

Arnold: 'Ik zie het eerder als een motie van wantrouwen tegen het systeem dat is opgebouwd. Het gevaar is dat grote rekeninghouders niet meer gaan opletten waar ze hun geld stallen. Je ruilt private discipline in voor publieke steun. Zo krijg je moral hazard (risicovol gedrag omdat de schade op de samenleving als geheel wordt afgewenteld, red.).'

De Vries: 'Het risico op lange termijn is dat er daardoor nog meer schuld in de economie komt. Zo'n brede depositogarantie maakt het banken makkelijker om ongebreideld leningen te verstrekken, omdat ze weten dat rekeninghouders niet opstappen. Je moet zo nu en dan pijn doen, om te zorgen dat risico's niet worden opgeblazen. Alle banken denken nu: we worden toch wel gered.'

Is er wel sprake van moral hazard? Aandeelhouders en obligatiehouders van SVB zijn hun geld kwijt, alleen rekeninghouders worden beschermd.

De Vries: 'Het is heel interessant om te kijken naar de Financial Stability Board, de internationale toezichthouder waarvan DNB-president Klaas Knot voorzitter is. Die hebben een protocol over wat te doen bij een bankrun. Een van de punten: geen ondersteuning voor solvabiliteit met publieke middelen. Het feit dat die andere banken gaan meebetalen aan het garanderen van tegoeden boven de \$250.000, is dat publiek of niet? In zekere zin wel. Want alle depositohouders gaan meebetalen. Je socialiseert het. Waarom staat het in het protocol? Niet omdat de overheid het niet kan betalen, maar omdat je moral hazard creëert.'

Arnold: 'Het gaat erom dat riskant gedrag van banken niet wordt afgewenteld op het collectief. Of dat nou de overige banksector of de overheid is.'

Is het niet te veel gevraagd van rekeninghouders dat ze zelf onderzoek moeten doen of een bank de zaken goed op orde heeft?

De Vries: 'Voor kleine rekeninghouders natuurlijk wel. Daarom hebben we het depositogarantiestelsel.'

Het Financieele Dagblad

Arnold: 'Neem je de risico's helemaal weg, dan gaan de grote rekeninghouders in slaap vallen. Er wordt veel gepraat over de compensatiemaatschappij, waarbij de overheid overal moet inspringen. Dit past helemaal in die cultuur. Nu worden in principe onverzekerde depositohouders gesteund. Dat is weer een stap verder. Vind je dat terecht, dan is de vraag: waarom hebben we überhaupt nog onverzekerde deposito's? Waarom niet alle spaargeld bij voorbaat verzekeren? Dat kan een keuze zijn, maar daar hoort een ander type bank bij.'

Jullie pleiten dus voor meer marktwerking. Maar is meer toezicht geen veiligere oplossing?

Arnold: 'Je kunt beter de boodschap uitstralen: het systeem is stabiel, we hebben buffers, goed toezicht, en daar vertrouwen we op. Depositohouders steunen is echt een verandering in de aard van het systeem, aangezien we altijd een systeem hebben gehad waarin de grote depositohouders waakzaam moesten zijn. Wat het toezicht betreft: op een gegeven moment is de crisis voorbij en gaat de lobby weer beginnen.'

De Vries: 'Eerst viel SVB onder het strenge toezicht. En dan komt er een president die Donald Trump heet. Ook SVB heeft ervoor gelobbyd om de drempel voor strenge controles naar €250 mrd te tillen. Ze hebben hun zin gekregen. Zo gaat het altijd. De bankenlobby is verschrikkelijk sterk. En banken gaan altijd om de regels heen. Je moet marktconforme prikkels hebben om de risico's te beperken.'

Zijn er parallellen tussen de kredietcrisis van 2008 en nu?

Arnold: 'De toezichthouders lijken niet veel te leren. De casus van SVB lijkt op die van ING Direct in de VS ten tijde van de kredietcrisis. Namelijk een snelle groei van toevertrouwde gelden die ergens gestald moeten worden. Om marge te maken wordt daarbij risico opgezocht.'

Het type risico verschilt wel, benadrukken de hoogleraren. Bij ING ging het om kredietrisico dat verstopt zat in rommelhypotheken en naar boven kwam toen de Amerikaanse huizenmarkt instortte. Bij SVB gaat het om een renterisico. Eerder aangekochte, op zich kredietwaardige langlopende (staats)obligaties worden minder waard als de markttrente stijgt en nieuw uitgegeven obligaties meer opbrengen.

Maar, zo stellen ze: banken kunnen hun renterisico's afdekken. En precies dat heeft SVB nagelaten, hetgeen tot forse verliezen leidde toen rekeninghouders massaal hun geld opvroegen.

Die bankrun was ook het gevolg van een andere weeffout, zegt De Vries. 'SVB had maar een beperkt aantal depositohouders, en allemaal in dezelfde hoek van techbedrijven. De diversificatie was nul.'

Verhogen centrale banken hun rentes niet te veel, nu blijkt dat het tot problemen leidt bij banken?

Arnold: 'Het is de aard van de bank dat je renterisico's moet managen. In 2008 was er volslagen onwetendheid over de aard van het kredietrisico. Dat kwam als een schok. Nu hebben het over iets dat in de macro-economie gebruikelijk is: een rentecyclus die de andere kant opgaat. Dat zou de bread and butter moeten zijn van het bankwezen. Daar hoeft monetair beleid niet voor te wijken. Het zou in elk geval niet moeten. Ik denk dat de hardnekkigheid van de inflatie wordt onderschat. En de sinds 2008 verhoogde bankbuffers zijn er om schokken op te vangen. Waarom heb je ze anders?'

Arnold en De Vries denken wel dat de 'duiven' in het ECB-bestuur crises bij Amerikaanse banken en het Zwitserse Credit Suisse zullen aangrijpen om volgende rentestappen te verzwakken dan wel uit te stellen. Intussen wordt de economie wel degelijk afgeremd, zegt De Vries. 'Door het huidige crisisgevoel gaan banken ook minder makkelijk geld uitlenen. Dat is precies wat de ECB met een hogere rente wil bereiken.'